

Tijdschr Jeugdgezondheidsz (2020) 53:21–22
<https://doi.org/10.1007/s12452-020-00232-5>

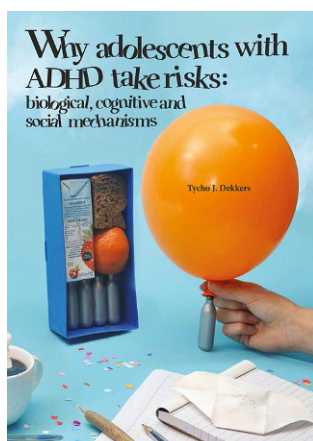

Waarom adolescenten met ADHD risico's nemen: biologische, cognitieve en sociale mechanismen

T. J. Dekkers

Published online: 11 December 2020

© Bohn Stafleu van Loghum is een imprint van Springer Media B.V., onderdeel van Springer Nature 2020

Titel: Why adolescents with ADHD take risks: biological, cognitive and social mechanisms

Thesis: Universiteit van Amsterdam, afdeling Ontwikkelingspsychologie, Amsterdam, Nederland

Promotiedatum: 28 januari 2020

Promotoren: prof.dr. H.M. Huizenga, prof.dr. A. Popma
Copromotor: dr. B.R.J. Jansen

ISBN: 978-94-028-1888-8

Link: <https://hdl.handle.net/11245.1/3cec1843-5f9e-45e3-b322-fc24bd604666>

Een vergelijkbare proefschriftsamenvatting verscheen in september 2020 in *Kind en Adolescent Praktijk*. Delen van de tekst overlappen met het huidige artikel.

T. J. Dekkers (✉)
 afdeling Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, Nederland
t.j.dekkers@uva.nl

Wat waren het doel en de vraagstelling?

Jongeren met ADHD vertonen in vergelijking met hun leeftijdgenoten zonder ADHD meer risicogedrag, zoals middelenmisbruik, gokken, criminele activiteiten, onveilige seks en roekeloos gedrag in het verkeer. Het doel van dit promotieonderzoek was te onderzoeken *waarom* jongeren met ADHD meer risicogedrag vertonen dan hun leeftijdgenoten. Er waren drie vraagstellingen: Vertonen jongeren met ADHD meer risicogedrag 1) vanwege een verhoogde gevoeligheid voor de invloed van leeftijdgenoten; 2) omdat ze andere strategieën hanteren bij het nemen van een beslissing; en 3) omdat hun ouders minder weten wat er speelt in hun leven?

Hoe vond het onderzoek plaats?

Risicogedrag werd op twee manieren gemeten: door jongeren vragenlijsten in te laten vullen waarbij ze aangeven hoe vaak ze verschillende risicovolle gedragingen vertonen, en door jongeren taken te laten doen waarin ze in meer of mindere mate risico konden nemen.

Een voorbeeld van een taak die we gebruikten is de ballonnentaak (de *Balloon Analogue Risk Task*, BART), waarin jongeren een virtuele ballon oppompen. Voor elke pomp ontvangen ze een geldbedrag, dat ze op ieder moment op de 'bank' kunnen zetten. Verder pompen leidt tot meer winst, maar als de ballon knapt wordt er geen geld uitgekeerd. De hoeveelheid pompjes is een maat voor risicogedrag. Om uit te zoeken in hoeverre jongeren met ADHD specifiek gevoelig zijn voor de invloed van leeftijdgenoten bij het nemen van risico lieten we 180 jongeren (81 met en 99 zonder ADHD, gemiddeld 15 jaar oud) dit twee keer doen, één keer alleen en één keer in aanwezigheid van een virtuele leeftijdgenoot (in werkelijkheid een onderzoeker)

die hen risicoaanmoedigende adviezen gaf. Tijdens de taken werd de hartslag van de jongeren gemeten, zodat we ook konden onderzoeken of de aanwezigheid van de leeftijdgenoot stressvol was en of deze stress van invloed was op hun prestatie op de taak.

Met een andere taak (de *Gambling Machine Task*) konden we bepalen wat voor strategieën deze 180 jongeren hanteren bij het nemen van een beslissing. Jongeren moesten steeds kiezen tussen twee gokkasten, die verschilden in de kans op verlies, potentiële hoeveelheid verlies en potentiële hoeveelheid winst. We konden met deze taak zien of ze vooral gefocust waren op winst of op verlies, en of ze beide aspecten integreerden bij het nemen van een beslissing.

Ook lieten we 547 jongeren van reguliere middelbare scholen en mbo-classes (gemiddeld 17 jaar oud) vragenlijsten invullen over ADHD-kenmerken (de *ADHD Self-Report Scale*, ASRS), over risicogedrag (de *Risk Taking Questionnaire*, RTQ) en over de mate waarin hun ouders op de hoogte zijn van wat er in hun leven gebeurt (de *Parental Knowledge Scale*). De hypothese was dat ouders van jongeren met meer ADHD-kenmerken minder weten wat er speelt in het leven van hun kind en dat dit wellicht hun verhoogde risicogedrag verklaart.

Wat zijn de uitkomsten?

Er waren vier belangrijke resultaten. Ten eerste waren jongeren met ADHD vatbaar voor de invloed van leeftijdgenoten bij het nemen van risico, maar niet vatbaarder dan jongeren zonder ADHD: beide groepen jongeren pompten de ballonnen verder op onder invloed van de leeftijdgenoot. Ontvankelijkheid voor de invloed van leeftijdgenoten lijkt zodoende een algemene eigenschap van adolescenten te zijn, en niet iets wat inherent samenhangt met ADHD.

Ten tweede bleek dat jongeren die een sterkere reactiviteit van het autonome zenuwstelsel (een maat die wordt afgeleid van de hartslag) vertoonden op de aanwezigheid van een leeftijdgenoot, ook gevoeliger waren voor de invloed van die leeftijdgenoot op hun risicogedrag. Dit gold trouwens voor jongeren met en zonder ADHD. Met andere woorden, de adolescenten die de invloed van de leeftijdgenoot als stressvol ervaarden, lieten zich hier meer door beïnvloeden.

Ten derde vonden we dat kennis van ouders over wat er speelt in het leven van hun kind van belang

is: hoe meer ADHD-kenmerken jongeren hadden, hoe meer risicogedrag ze vertoonden en hoe minder hun ouders op de hoogte waren. Het bleek dat het verband tussen ADHD-kenmerken en risicogedrag gemedieerd werd door de hoeveelheid kennis van ouders over het leven van hun kind.

Ten vierde bleek dat jongeren met ADHD minder complexe strategieën gebruikten bij het nemen van beslissingen dan jongeren zonder ADHD: de eersten wogen minder informatie mee. In het dagelijks leven kan dit mogelijk leiden tot risicogedrag, bijvoorbeeld doordat informatie over risico's niet wordt meegewogen bij het nemen van beslissingen.

Wat is de meerwaarde/nieuws waarde voor de JGZ-praktijk?

Voor professionals die werken met jongeren met ADHD is het van belang aandacht te besteden aan risicogedrag. De signalering richt zich nu vooral op de kernsymptomen van ADHD, waarbij risicogedrag soms gemist wordt. Verder dienen professionals zich zeker gedurende de adolescentie bewust te zijn van de sociale context waarin risicogedrag vaak plaatsvindt. Welke vrienden hebben een risicoaanmoedigende invloed op de jongere? En zijn er misschien ook personen in de omgeving van de jongere te vinden die hierin een positieve rol kunnen vervullen? Ook kunnen professionals jongeren ondersteunen bij het nemen van de beste beslissing door alle opties en de consequenties daarvan op een rij te zetten. Hiermee helpen ze de jongere zo veel mogelijk informatie mee te wegen bij het nemen van een beslissing. Hoewel iedere adolescent de opties mogelijk anders weegt, is te verwachten dat wanneer adolescenten alleen al expliciet nadenken over verschillende opties en de mogelijke consequenties daarvan, de kans groter wordt dat ze een complexere strategie hanteren bij het nemen van hun beslissing. Dat verkleint in de meeste gevallen de kans op risicogedrag. Ten slotte lijkt van belang in hoeverre ouders op de hoogte zijn van wat er speelt in het leven van hun kind, al is nog niet onderzocht of interventies die de ouderlijke kennis vergroten ook daadwerkelijk leiden tot een afname in risicogedrag.

T.J. Dekkers, universitair docent en GZ-psycholoog